

Tragiek berust op aandoeningen. Kunst is ontroering. Ontroering doet ons staren op het heelal en niet meer vragen.

Zij, die vragen, zoeken nog. Hun vragen zal ophouden als de ontroering komt. En als de wetenschap met al haar heerlijk vragen komt aan ontroering, dan maken de geleerden van die ontroering een woord, zooals één dier woorden „mutatie” is. Wijzen trachten niet van ontroering woorden te maken. De kunstenaar kan door woorden, klanken, kleuren, vormen, ontroering beelden. Geleerden kunnen door veel te vragen en te zoeken tot ontroering komen. Maar allen bereiken, wat zij zoeken in „ontroering”. Armen, die ontroeringen niet kennen, spreken van vaagheid, voor hen is alles gescheiden en de helderheid der ontroering zien zij aan voor zwaren mist. Door hunne verwarring wordt alles tot chaos. Zij onderscheiden niet meer, doordat zij alles scheiden.

Het kenmerk van een kunstwerk is, dat het de ontroering, waaruit het is ontstaan, klaar uitspreekt. Bedenk echter, dat elke vorm, door zijn vorm-zijn, beneden zijn zuivere oorzaak blijft. Door dit aan vorm-gebonden-blijven is het technisch kunnen, waardoor de exacte uitdrukking der ontroering bevorderd wordt, noodzakelijk.

Daarom is het mogelijk, dat een kunstenaar niet in staat is vorm aan zijn ontroering te geven door onvoldoende macht over de middelen tot uitdrukking. Alleen hij is kunstenaar, die zijne ontroeringen in hooge mate van zuiverheid kan uitbeelden.

Niemand kan telkens willekeurig door een kunstwerk worden ontroerd om de eenvoudige reden, dat niemand naar verkiezing ontroerd kan zijn en evenmin stelselmatig tot ontroering kan worden gebracht.

Er zijn oogenblikken, bij den een langer, bij den ander korter, bij den een bewust, bij de meesten onbewust, bij den een veelvuldig, bij den ander zeldzaam, bij niemand voortdurend, bij niemand nooit, dat de geest met klaarheid in de dingen schouwt, dat kunstwerken een diepte en schoonheid toonen, welke op andere tijden ons zwak of niet geopenbaard worden. Het zal u niet baten te dwingen, te eischen, dat de diepte zich opene. Schouw in uw zelf. Verlang. Wacht.

Deze synthetische analyse heeft waarde voor hen, die ontroering kennen en herkennen. Klarheid zal niet komen door woorden alleen. Zij moet komen door overgave en bewustwording van het hoogste in u.

AANTEEKINGEN BIJ BIJLAGE II.

Als beeldhouwkunst op zichzelf, waaraan dus geen andere dan een zuivere esthetische bedoeling ten grondslag ligt, lijken deze twee vrije plastieken van G. Vantongerloo ons een zeer geslaagde consequentie waarbij de beeldhouwer zich uitsluitend concentreerde op het tot bepaaldheid-stellen van volume-verhoudingen in drie-dimensionaal evenwicht. Na wat ten opzichte der beeldhouwkunst reeds in een vorigen jaargang (zie ook „De Stijl” no. 6, 2e jaargang „Over het zien van nieuwe kunst”) gezegd is, kunnen wij volstaan met onderstaande korte samenvatting van den maker zelf:

„Etant donné que la plastique sculpturale consiste dans l'équilibre des rapports des volumes vers un but d'esthétique, j'ai voulu construire ces deux sculptures par le moyen purement plastique sculptural, et cela vers un but d'esthétique.